

Opdatering af forskningsoversigt til det nationale modul "Professionsviden og forskning" for specialiseringen *Social- og specialpædagogik*

Denne opdatering af "Forskningsoversigt af forsknings- og udviklingsbaseret viden inden for pædagoguddannelsens nationale modul "Professionsviden og forskning i relation til Social- og specialpædagogik" er igangsat af Pædagoguddannelsens Ledernetværk og udarbejdet af en arbejdsgruppe, bestående af Gitte Larsen (UCN), Tina Gindeberg Gadgaard (UCSYD), Merete Vedel Bundsgaard (UCL), Britta Dumstrei (KP), Anthon Sand Jørgensen (VIA) og Louise Hvitved Byskov (Absalon). Endvidere har Tine Dalgaard (UCL) været tilknyttet arbejdsgruppen som projektleder og facilitator.

Opdateringen af forskningsoversigten indeholder både monografier, antologier, forskningsrapporter og artikler fra 2015. De anbefalede publikationer omhandler viden, erhvervet og udviklet gennem forsknings- eller udviklingsprojekter.

Listen er fremkommet ved at arbejdsgruppen har lavet en søgning på relevant forskning. For at kvalificere dette arbejde har gruppen rettet henvendelse til undervisere og forskere på professionshøjskolerne inden for social- og specialpædagogikområdet for at få deres bud på ny viden, der bør stå centralt for dette modul.

(Opdatering november 2018)

Aagerup, L. (2017). Pædagogens undersøgelsesmetoder. København: Hans Reitzel.

Bogen præsenterer konkrete undersøgelsesmetoder, som pædagoger kan benytte i sine undersøgelser af pædagogisk praksis. Det er metoder til indsamling af data, empiri eller informationer om – i dette tilfælde – pædagogisk arbejde. Metoderne dækker over: observation, interview, spørgeskemaundersøgelse, indsamling af allerede eksisterende data og præsentation af data. At pædagogen skal interessere sig for undersøgelsesmetoder, hænger bl.a. sammen med moderniseringen af den offentlige sektor, som stiller krav til pædagogprofessionen om evidens, dokumentation, evaluering og kvalitetssikring. Pædagogen skal kunne håndtere disse krav ud fra en faglig viden om, hvordan man kan indsamle viden om pædagogisk praksis.

Aagerup, L. C., Thingstrup, S. H., & Sørensen, N. Ø. (2017). *Børne-og hverdagslivsperspektiver på anbringelser af uledsagede flygtninge børn og unge: Afsluttende rapport i forskningsprojektet Børn der flygter alene*. Sorø: Professionshøjskolen Absalon, Professionshøjskolen UCC.

Denne rapport præsenterer centrale analyser og fund fra forskningsprojektet Børne- og hverdagslivsperspektiver på anbringelser af uledsagede flygtningebørn og -unge. Rapporten berører problemstillinger, der er centrale politisk, fagligt og humanitært. Såvel i offentligheden som i faglige kredse har der længe været diskussioner om, hvordan det danske samfund skal lykkes med at tage mod mennesker, der flygter hertil fra andre lande med krig, undertrykkelse og nød. Dette studie har fokuseret på de unge og de unges perspektiver, hvilket giver ny viden om de komplekse processer i arbejdet med de uledsagede flygtningebørn og -unges liv i Danmark.

Andersen, P.Ø., Næsby, T. et al. (2015). *Evidens i pædagogens praksis - en introduktion*. Frederikshavn: Dafolo.

Denne lærebog til pædagogstudiet præsenterer evidensbegrebet og dets betydning og plads i det pædagogiske arbejde: Hvad ved man om det, hvilken betydning har det, og hvordan kan man forholde sig til det og arbejde med det i pædagoguddannelsen og i pædagogisk arbejde? For de fleste politikere, forskere og praktikere er det vigtigt, at den pædagogisk praksis er forankret i den bedst tilgængelige viden - og derved er evidensinformeret. Når det pædagogiske arbejde er evidensinformeret vil pædagogerne være i stand til at foretage pædagogiske og didaktiske refleksioner og handlinger på baggrund af professionel erfaring, dømmekraft og af den nyeste viden." Bogen pædagogens består af tre dele: debatten om evidens, metoder i evidensforskning og arbejdet med evidens i uddannelse og pædagogisk praksis.

Andersen, T. W. (2019). *Social- og specialpædagogik i pædagoguddannelsen*. København: Hans Reitzel.

Social- og specialpædagogik er i fokus i disse år – som praksis- og professionsfelt, som vidensfelt og som uddannelsesfelt. Fokus er bl.a. på hvad der kendetegner denne særlige form for pædagogik (eller pædagogikker)? Hvad social- og specialpædagogikken kan bruges til? Hvem den retter sig imod? Hvordan den skal udføres i praksis? Og hvordan man uddanner til den? Denne omfattende grundbog på 36 kapitler og mere end 600 sider diskuterer alle disse spørgsmål og flere til. Den er skrevet med særligt henblik på specialiseringen i social- og specialpædagogik på pædagoguddannelsen, men er også aktuel at anvende på kandidat-, master- og diplomuddannelser, der beskæftiger sig med social- og specialpædagogik. Endvidere tilbyder bogen inspiration og viden til pædagoger og andre fagpersoner inden for det social- og specialpædagogiske arbejdsfelt. For at gribe mangfoldigheden er bogen skrevet af forfattere der

er bredt repræsenteret fra Professionshøjskoler, forskningsinstitutioner og pædagogisk praksis. Alle har – på forskellig vis – dyb indsigt i og erfaring med det social- og specialpædagogiske vidensfelt.

Bendix-Olsen, K. (2018). *Små børns perspektiver på inklusion* (Ph.d.-afhandling). Institut for Mennesker og Teknologi, Roskilde Universitet.

Ovenstående reference er aktuel og kritisk, psykologisk forskningsperspektiv, på hvordan pædagogisk arbejde kan bidrage til førskolebørns inklusion i daginstitutions- og skolekonteksten.

Litteraturen indkredser og rekonceptualiserer 'udsathed' set fra et hverdagslivsperspektiv, og den stiller sig kritisk over for individualiserende udviklingssyn og biomedicinske problemforståelser.

Afhandlingen kan hjælpe med at synliggøre overfor pædagogstuderende, hvordan "inklusion" kan begribes og udvikles i en institutionel kontekst og den har i overvejende grad blik for både de professionelles betingelser og særligt for børnenes hverdagsligt skabte betingelsessituation.

Bendix-Olsen K., Jensen K., Kastrup A. & Jørgensen, A. A. (2018). Børn i udsatte positioner udforsket gennem deres adgang til deltagelse i læringsmiljøet. I *Den styrkede pædagogiske læreplan: Grundbog til dagtilbudspædagogik*. Mortensen, T. H. & Næsby, T. (red.). Frederikshavn: Dafolo.

Kapitlet sætter fokus på 'udsatte positioner' i dagtilbuddets hverdag gennem at udforske, hvordan børn har 'adgang til deltagelse' i læringsmiljøet. Som et bidrag til forståelsen af hverdagens marginaliseringsprocesser, kastes lys over børns deltagelse ud fra et social-psykologisk perspektiv med fokus på krop og materialitet. Når man udforsker, hvordan læringsmiljøet udgør sociale og materielle betingelser for børns deltagelse, bliver det muligt at forstå 'udsatte positioner' som sårbarhedsskabende situationer, der opstår i den helt konkrete hverdag. Kapitlet viser, at børn kan eksponeres og blive meget synlige i læringsmiljøet, når det ikke understøtter deres deltagelse. Som en pædagogisk fejlslutning kan synlige enkeltbørn blive set som 'problembørn', der "mangler noget i deres udvikling". Det pædagogiske potentiale ligger i at af-individualisere børns deltagelsesvanskeligheder og i at udforske, hvordan læringsmiljøet praktisk understøtter børn i deres deltagelse i børnefællesskaberne.

Bendix-Olsen, K. (2017). Det pædagogiske fællesgode i vuggestuen. *Forskning i Pædagogers Profession og Uddannelse*, (1), s. 7 – 19.

Artiklen diskuterer, hvordan det pædagogiske kan udvikles i dagtilbud, når det forstås som et muligt fællesgode. Med fokus på inklusion af børn med handicap illustreres det, hvordan de professionelle kan imødegå situeret ulighed ved at indgå i praksisudforskende processer med hinanden og børnene. Inklusion af børn med handicap synes at blive hjulpet på vej, når børn og voksne har mulighed for at deltage i vedvarende konfliktuel Kooperation om dagtilbuddets pædagogiske arrangementer. Gennem sådanne processer bearbejdes betingelserne for deltagelse, solidaritet og fællesskabsdannelse, og herigennem formes og vitaliseres det pædagogiske fællesgode.

Bendix-Olsen, K. (2017). Med handicap i vuggestuen. Inklusionsarrangementer belyst som betingelser for rådighedsudvikling og inklusion. *Nordiske Udkast*, (1), s. 44 – 62.

Ovenstående reference tager afsæt i 'børn med handicaps' deltagelsesbetingelser og udviklingsmuligheder i institutionelt regi og på tværs af sammenhænge, og den peger på børnene som orienterende subjekter i egne læreprocesser. Der peges i artiklen på, hvordan den professionelle kan arbejde situeret med at udvikle pædagogisk praksis uden at børnenes positioner og engagementer tabes undervejs i de professionelles udviklingsbestræbelser.

Breumlund, A., Hansen, I.B. & Niklasson, G. (2018): Struktureret pædagogik og relationspædagogik i arbejdet med unge med autisme og udfordrende adfærd. *Forskning i pædagoger profession og uddannelse*, 2, (1).

Artiklen bygger på forskningsresultater fra et projekt på et bosted for borgere med autisme og udfordrende adfærd. Artiklens analyse er inspireret af Aristoteles' vidensformer techne og fronesis og redegør for, hvordan pædagogiske tilgange kan lægge vægt på disse forskellige vidensformer. Et af projektets forskningsresultater er, hvordan den pædagogiske indsats skaber forandringer i beboernes praktiske færdigheder, som resultat af et adfærdsregulerende belønningssystem. Et andet forskningsresultat er at beboerne ikke samtidig opnår bedre trivsel. Artiklen påpeger, at et for snævert fokus på struktur og ydre styring skaber begrænsninger for både medarbejdere og beboere.

Brünes, N., Kjærgaard, O., Munk, K., Olsen, R. & Sjørnsen, J. (Red.) (2016). *Udsat for evidens: en antologi om evidensbølgens indtog på området for socialt udsatte*. Rådet for socialt udsatte. https://www.udsatte.dk/dyn/resources/Publication/file/9/79/1465908179/endelig-bog_35-web_01.pdf

Chinnery, A. (2015). Precarity and Pedagogical Responsibility. *Journal of Educational Controversy*, 9, (1), s. 1 – 11.

Despite good intentions, No Child Left Behind (2002) and other initiatives aimed at leveling the playing field in American society have arguably had more harmful than positive effects on children's learning in schools. According to some critics (e.g., Au, 2004; Glass, 2007; Orfield & Kornhaber, 2001; Wotherspoon & Schissel, 2001), if we scratch beneath the surface of these initiatives, we often find discourses that pathologize certain children or groups of children, and a reluctance to look critically at the social, political, and economic conditions (such as hunger, homelessness, and lack of adequate health care) under which some children struggle to succeed in school while others flourish. But as Ron Glass (2007) argues, instead of blaming children for the detrimental effects of circumstances and experiences beyond their control, we need to start holding to account the adults who could in fact make a difference in those children's lives. I share Glass's view, and in what follows, I want to move away from the prevailing discourses of cultural deprivation and deficit, turning instead to the recent scholarship on vulnerability and precarity in order to reframe our conception of pedagogical responsibility in today's increasingly diverse classrooms.

Engsig, T.T. (Red). (2017). *Empiriske undersøgelser og metodiske greb. Grundbog til de pædagogiske professionsuddannelser*. København: Hans Reitzel.

Empiriske undersøgelser og metodiske greb er en antologi om at indsamle viden om børn og undervisning. Bogens første del handler om grundlæggende videnskabelige metoder som observation, interview, diskursanalyse, aktionsforskning, spørgeskemaundersøgelse, mixed methods- forskning og video som teknik til empirisk metode. Anden del rummer perspektiver på det at skabe viden ved at undersøge pædagogisk praksis ved hjælp af disse metoder. Her diskuteres blandt andet hvad sand, brugbar viden er, hvad evidens er, hvordan man involverer børn og unges stemmer i dataindsamlingen, og hvilke etiske overvejelser man bør gøre sig i forbindelse med pædagogisk forskning.

Erlandsen, T., Jensen, N. J., Langager, S. & Petersen, K. E. (2015). *Udsatte børn og unge: en grundbog*. København: Hans Reitzel.

Denne grundbog, den første af sin art i Danmark, sætter fokus på udsatte børn og unge. Vores viden om udsatte børn og unge trækker på et vidt forgrenet forsknings- og praksisfelt med tilknytning til både det psykologiske, det psykiatriske, det sundhedsvidenskabelige og det samfundsvidenskabelige område. Det kan derfor være vanskeligt at få klarhed over, hvilke børn og unge der egentlig er tale om, hvordan udsathed viser sig, og hvilken betydning det at være udsat

har for de pågældende børns og unges liv og udvikling. I bogen præsenteres forskellige dominerende teoretiske perspektiver, temaer og udfordringer fra praksis knyttet til udsathed. Desuden inddrages de udsatte børns og unges egne forståelser og perspektiver. *Udsatte børn og unge – en grundbog* henvender sig til både studerende og praktikere inden for det socialpædagogiske område, der beskæftiger sig med udsatte børn og unge. Bogens redaktører er alle tilknyttet Institut for uddannelse og pædagogik ved Aarhus Universitet, Campus Emdrup. De har tidligere sammen redigeret *Socialpædagogik – en grundbog*.”

<https://hansreitzel.dk/products/udsatte-born-og-unge-en-grundbog-bog-37799-9788741259840>

Frello, B. & Steno, A.M. (2017). ”Jeg har ligesom lært ikke at spørge ind til andre” – brugeres og professionelles perspektiver på professionel distance og nærhed på socialpsykiatriske bosteder *Tidsskrift for Socialpædagogik*, 20, (2)

Artiklen behandler perspektiver på professionel nærhed og distance på et socialpsykiatriske bosted med udgangspunkt i et antropologisk feltarbejde blandt professionelle og brugerne. Artiklen præsenterer en række hverdagslivsbeskrivelser af forholdet mellem pædagogers personlige, professionelle samt private roller. Artiklen har fokus på opfattelser og tolkninger på nærhed og distance samt hvordan disse temaer bliver forhandlet af aktørerne på forskellige måder. Analysen peger endvidere på, hvordan der opstår en tavs forståelse af en skillelinje mellem det personlige og det private. Samtidig vil artiklen gøre opmærksom på, at spørgsmålet om nærhed og distance ikke kun eksisterer som et fagligt perspektiv, men samtidig påvirker og påvirkes af brugerne.

Glintborg, C. og Birkmose, D. (2018). ’Hvis man havde set mig som et menneske frem for bare en skade’ – indefra-perspektiver på dansk neurorehabilitering. *Forskning i Pædagogers Profession og Uddannelse*, 2(1).

Viser hvordan det individuelle aspekt kan blive skubbet bort i forhold til fokus på hjerneskaden. Har desuden fokus på, hvordan der kan opnås en professionalisme omkring en balancering mellem den neurofaglige viden og subjektet.

Gulløv, E., Nielsen, B. og Winther, I.W. (2017). *Pædagogisk Antropologi. Tilgange og begreber*. København: Hans Reitzel.

Bogen giver en indføring i den store variation af tilgange, perspektiver og genstandsfelter, som karakteriserer pædagogisk antropologi som forsknings- og fagområde i dag. Bogens forfattere

trækker på en lang række teoretiske inspirationer og traditioner, og de vægter forskellige tematikker og begreber i deres analyser. Antropologi beskæftiger sig med de sociale og kulturelle sammenhænge, der former og formes af specifikke menneskers liv forskellige steder i verden. Det samme gør den pædagogiske antropologi, men her er interessen især rettet mod pædagogiske forhold i bred forstand.

Hansen, N. K. & Christensen, G. (2015). *Introduktion til socialkonstruktionisme: Videnskabsteori og praksis*. Frederikshavn: Dafolo.

Bogen er en introduktion til den socialkonstruktionistiske tilgang. Dette omfatter blandt andet den måde, hvorpå tilgangen anskuer forholdet mellem individ og omverden, og måden hvorpå man forholder sig til sandhed og videnskabelighed. Tilgangens videnskabsteori udgør således selve grundlaget for at forstå, hvordan man kan anlægge en empirisk undersøgelse med afsæt i den pågældende tilgang. Derudover rummer bogen en række eksempler på forskningsarbejde, hvor det socialkonstruktionistiske teorikompleks er anvendt. Disse spænder over køn, etnicitet, positiv psykologi og anerkendende pædagogik, mobning til hvordan man kan forstå den fysiske verden fra et socialkonstruktionistisk perspektiv.

Hillesøy, S. (2016). The Contribution of Support Teachers in Facilitating Children's Peer Interactions. *International journal of early childhood*, 48, (1), 95-109.

In the Nordic countries, policies for children, who require special educational assistance, emphasize that support should be provided within regular preschool settings. As one measure to facilitate these children's participation in preschool activities, support teachers may be appointed. The present study explores how support teachers contribute to these children's interaction with peers. Fieldwork was carried out in three Norwegian preschools that focused on children aged from 1 to 3 years who required special educational assistance. The analyses revealed that support teachers regularly intervened in the children's activities and took action in various ways in order to facilitate children's interactions with peers. From the analyses, support teachers' approaches could be categorized, respectively, as child centred or group based. A child-centred orientation was found to be more likely to constrain peer interactions than a more group-based orientation which had less specific focus on the individual child. In this paper, two episodes from the research data representing these two international patterns are analysed and discussed. Support teachers may be more effective in enhancing peer interactions for children requiring special educational assistance if they become more aware of how their actions may constrain rather than facilitate interactions.

Højholt, C., & Kousholt, D. (Red.). (2018a). *Konflikter om børns skoleliv*. København: Dansk Psykologisk Forlag.

Omhandler børns inklusionsmuligheder i folkeskolen gennem et fokus på samarbejde og konflikter mellem børn, forældre, lærere mm. Formålet er at skabe viden om skolelivet via mangfoldige perspektiver for herigennem at fremme inklusion og læring.

Højholt, C., & Schwartz, I. (2018b). Elevsamspil, konflikter og udsathed i skolens fællesskaber. I C. Højholt, & D. Kousholt (Red.), *Konflikter om børns skoleliv* (s. 56-89). København: Dansk psykologisk Forlag.

Kapitlet diskuterer social ulighed som knyttet til ulighed i forhold til at tage del i skolens mange forskellige fællesskaber. Disse fællesskaber er præget af konflikter om, hvad der bør foregå i skolen, hvem den er for og hvordan man kan deltage.

Jensen, C.D., Jin Pedersen, M., Pejtersen, J.H. og Amilion, A. (2016). *Indkredsning af lovende praksis på det specialiserede socialområde*. København: SFI.

Rapporten undersøger, hvordan man kan indkredse de praksisser hvor der på nuværende tidspunkt ikke er sikker viden om resultaterne, men hvor der alligevel er en stor sandsynlighed for at skabe progression og velfærd for borgerne. Den prøver at opbygge en fælles forståelse for 'god praksis', og ser nærmere på om der er nogle tilgange, metoder og indsatser der er mere virkningsfulde end andre.

Jensen, N. R., Petersen, K. E. & Wind, A. K. (2015). *Daginstitutioner i udsatte boligområder. Pædagogisk udvikling i arbejdet med udsatte børn og familier*. Et forsknings- og udviklingsprojekt. Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet.

Hovedtemaet for denne rapport er daginstitutionens indsatser rettet mod udsatte børn og familier, når daginstitutionen vel og mærke er beliggende i såkaldte udsatte boligområder.

Hansen, S.J. & Rambøl, H.(red.) (2017). *Perspektiver på udsathed*. København: Hans Reitzels Forlag

Perspektiver på udsathed giver borger-, praksis- og forskningsperspektiver på forståelsen af fem sociale problemer: hjemløshed, misbrug af rusmidler, psykisk sårbarhed, kriminalitet og

prostitution. Problemerne belyses ud fra forskellige perspektiver med henblik på at besvare en række centrale spørgsmål:

Hvordan beskrives og forstås det sociale problem?

Hvilke indsatser peges der på og med hvilke begrundelser?

Hvordan opleves indsatserne, og hvilken viden er der om, hvordan de virker?

Hvilke forandringsperspektiver kan der peges på?

Kjærgaard, H. (Red.) (2018). *Social- og specialpædagogik (2. udgave)*. København: Akademisk Forlag.

Bogen, som er skrevet af forskere og fagpersoner med teoretisk og praktisk ekspertise inden for de specifikke kompetencemål og tilhørende videns- og færdighedsmål, tilbyder en række professionsfaglige byggesten til udvikling af rammer for og indhold i det pædagogiske arbejde inden for det social- og specialpædagogiske felt. Temaerne er: Udsathed og livsbetingelser, Inklusion og eksklusion, Stigmatisering og stempling, Empowerment, Recovery, Autonomi og mestring, Sundhedsfremme, Etik.

Molbæk, M., Schmidt, M., C., S., Hansen, J. H. & Jensen, C. R. (2018/2019). Samarbejdet i den inkluderende skole – innovation eller dekonstruktion? *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift (in Press)*

Denne artikel analyserer, hvordan kapacitetsopbygning i og omkring skoler – med særlig fokus på de professionelle samarbejde – bidrager til sætte grænser mellem inklusion og eksklusion i skolernes bestræbelse på at skabe mulighed for elevers forskellige former for deltagelse i skolernes læringsmiljøer. Analyserne viser, at samarbejdet er domineret af et fokus på eleven, når der skal findes løsninger på konkrete problematikker frem for et fokus på udvikling af praksis. Dermed bidrager samarbejdet ikke i tilstrækkelig grad til at realisere målet om at udvikle en mere inkluderende praksis til gavn for elevers mulighed for deltagelse.

Molbæk, M., Hansen, J. H., Lassen, M., Jensen, C. R. & Schmidt, M., C., S., (2018). Approaching Inclusion as Social Practice: Processes of Inclusion and Exclusion. *Journal of Educational and Social Research*. 8, (2), s. 9–19.

The article presents the results of a review of international research investigating mechanisms and processes of inclusion and exclusion as an ongoing part of social practice in a school context. The review forms part of a research project investigating the social practices of inclusive education in primary and lower-secondary education (age 6–16) in public schools as constituted by processes of inclusion and exclusion. The project aims to shift the scientific focus of research in inclusive education from the development of pedagogical and didactic practice to the importance of

community construction through inclusion and exclusion processes. The project arises in context of Danish education policy, while the review looked for international research findings on the limits between inclusion and exclusion: how they are drawn, by whom, for what reasons, and for whose benefit?

On the background of the review, we conclude that there seems to be a pattern of inclusive school practice leading to a specific social order that limits inclusion. The review also shows that the construction of the ideal student through various kinds of markers has a huge impact on these limits. A twin-track approach that combines research in the development of inclusive learning environments with research in the constitution of social practice in a school context will produce knowledge of the relation between inclusive school practice and the reproduction of social structures and patterns of inequality.

Mottelson, M. & Muscinsky, L. (2017). *Undersøgelser. Videnskabsteori og metode i pædagogiske studier.* Hans Reitzel.

Bogen handler om at undersøge pædagogiske forhold. Den præsenterer en række af de tankegange og overvejelser, der ligger bag pædagogisk forskning, forskellige måder, den kan udføres på, og metoder, den kan benytte sig af. Og den diskuterer, hvordan viden skabes, og hvordan man som deltager i pædagogisk praksis vil kunne anlægge et forskningsmæssigt blik på praksis – dvs. hvordan man med inspiration fra forskning og brug af videnskabelige tankegange og metoder kan systematisere sine undersøgelser og iagttagelser, så de får noget af den kvalitet og gennemslagskraft, vi kender fra forskningen. Bogen indeholder korte gennemgange af videnskabsteoretiske positioner, hvilket udgør ca. halvdelen af bogen. Anden halvdel omhandler undersøgelsesdesign og præsenterer faserne i en undersøgelse, hvor hver fase behandles i et særskilt kapitel.

Munck, C. (2017). *Små børns fællesskabelse i en flertydig vuggestuepraksis.* (Ph.d.-afhandling), ph.d.-skolen for Mennesker og Teknologi. Roskilde Universitet

Børn i vuggestuen er optaget af at deltage i konkrete aktiviteter med andre børn. Afhandlingen omhandler hvordan børns fællesskaber bliver mulige, når de professionelle skal inkludere og opspore bekymringsvækkende børneliv?

Poulsen, C. H. (2017). *Inklusion. Muligheder og begrænsninger for deltagelse belyst gennem et børneperspektiv.* Institut for Kulturvidenskab. Odense: Syddansk Universitet.

Nærværende afhandling beskæftiger sig med børns deltagelse i skolens praksis med en interesse i at udforske de situationer, hvor børn kommer i vanskeligheder. Projektets sigte er at udvikle viden om, hvad vanskelighederne ser ud til at handle om for børnene, og hvorledes skolers organiseringsformer spiller ind i og får betydning for, hvordan deltagelsesvanskeligheder udvikler sig. Med afsæt i analyser af børns deltagelsesmuligheder knyttet til situerede samspil og institutionelle betingelser er det projektets ambition at bidrage med viden, der er relevant i diskussioner af inklusionsbegrebet, og hvorledes man kan forstå inklusion i relation til børns deltagelse i skolens læringsfællesskaber.

Schwartz, I. (2017). Læringsfællesskaber i skolen. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*, (5/6), 96-110.

How the school's professionals collaborate with children and parents to support and develop children's participation in school communities. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*, 2017, Vol 55, 5/6, 96-110. Children with different social backgrounds and prerequisites attend primary school, and they all have hopes that the school will prove to be a suitable place for them. This article focuses on how the school's professionals collaborate with children and parents to support and develop children's participation in school communities. Thus, inclusion is a central focus of the article. The article argues that, both theoretically and practically, we must develop pedagogical understandings of how the individual's confidence in belonging, participating and contributing is connected to the kind of learning communities that pupils, parents, teachers and educators create together. Social participation at the school is then regarded as anchored in the common practice that children and adults create through their daily engagement in the school's tasks and multidisciplinary activities. Through their daily interactions, the pupils in a class, as well as the professionals in and around it, create the social possibilities that can both expand and restrict the individual's opportunities for participation.

This article provides examples of how a teacher and an educator cooperate to support a student's opportunities for participation by focusing on expanding the classroom's social space. This educational work is then discussed in relation to the school's democratic purpose.

Mardahl-Hansen, T., & Schwartz, I. (2017). Samarbejde som handlebetingelse. Tværprofessionelt samarbejde set i et lærerperspektiv. I Moesby-Jensen (Red.), *Når professionerne samarbejder. Praksis med udsatte børn og unge* (s. 147-168). København: Samfundslitteratur.

Tværprofessionelt samarbejde udpeges ofte som en hjørnesteen i understøttelsen af indsatser i relation til inklusion i folkeskolen. Der er en generel politisk forventning om, at håndtering af vanskeligheder i skolen kræver inddragelse og koordinering af forskellige typer af specialviden. Mange parter peger på, at tværprofessionelt samarbejde er en vigtig forudsætning for læreres handlemuligheder, og at fravær af tilgængelig specialviden og -ressourcer risikerer at føre til afmagt og manglende handlekraft hos lærere. Der er altså god grund til at udforske sammenhænge mellem læreres handlemuligheder i relation til vanskeligheder i skolen og det

tværprofessionelle samarbejde. I dette kapitel spørger vi grundlæggende til, hvad lærere skal støttes i og hvordan?

Schwartz, I. (2016). Skal vi lege? VERA. Tidsskrift for pædagoger, (74), s. 10-15.

På baggrund af et forskningsprojekt inden for anbringelsesområdet udforsker forfatteren, hvorfor det er vigtigt at professionelle samarbejder på tværs af børns sammenhænge om at støtte deres sociale liv, når de ikke bor hjemme. Problemstillinger i børns liv går på tværs af deres livssammenhænge, hvilket fordrer, at professionelle har indsigt i børnenes hverdagsliv andre steder end der, hvor de selv er. Det kan opnås ved, at professionelle skaber gode relationer på tværs af børnenes kontekster og opbygger et samarbejde.

Et tæt samarbejde mellem skole og døgninstitution kan give indsigt i børns relationer. Eksempelvis afhænger muligheder for at arrangere legeaftaler af, om professionelle på tværs af steder i samarbejde med forældre kan strukturere aftaler og praktiske forhold, så børnene kan handle selvstændigt.

Artiklen argumenter for, at et tværprofessionelt samarbejde må tage udgangspunkt i børnenes perspektiver, sætte fokus på deres hverdagsliv og understøtte, at børnene selv kan gøre erfaringer med at skabe relationer og deltage i organiseringer af fælles aktiviteter med andre børn.

Schwartz, I., & Bork, G. B. (2015). Specialviden i almenpædagogik. Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift, (4) s. 41-51.

Politiske målsætninger om inklusion har aktualiseret kommunale ønsker om, at specialiserede fagligheder kan spille bedre sammen med de almenpædagogiske indsatser på børneområdet. Spørgsmålet er, hvordan specialviden skal forstås, hvilken viden, der er relevant, og hvordan den kan få betydning i læreres og pædagogers daglige arbejde med at understøtte børns deltagelse i skolens fællesskaber. Artiklen peger på, at en forståelse af børns specielle behov må knyttes til almene forståelser af, hvad der er på spil for børn i børnefællesskaber i børnehave og skole. Artiklen argumenterer for, at brug af specialviden i skolen må udvikles i daglig praksis ud fra kendskabet til det børneliv, indsatsen skal virke i. Med udgangspunkt i et konkret barns forløb diskuterer artiklen mulighederne for at integrere specialviden i en styrkelse af de almene institutionelle arrangementer, som børnehave og skole organiserer for børn og deres forældre i overgangen fra børnehave til skole.

Sørensen, K., Eifer, D. & Olsen, M.E. (red.) (2018). Udviklingshæmning- en grundbog. Århus: Forlaget Oligo.

”Udviklingshæmning – en grundbog” sætter fokus på mennesker med udviklingshæmning. Grundbogen kommer hele vejen rundt om mennesket med udviklingshæmning. For udviklingshæmning er en tværfaglig opgave og udfordring, der involverer mange fag. Fra historien til det psykiske helbred. Fra de lægelige specialer og genetikken til seksualitet og livsstil. Fra fysio-

og ergoterapi til psykologi og pædagogik. Fra overgangen mellem barn og voksen og til, når alderdommen og måske også demensen sætter ind. Og endelig bringer bogen også bidrag fra de udviklingshæmmede mennesker selv og deres pårørende, så også de bliver hørt.

24 forfattere fra hvert deres speciale er vævet sammen til en grundbog, der kan bruges af studerende, og alle der i deres arbejde eller som pårørende er i berøring med og interesserer sig for udviklingshæmmede mennesker.

Thingstrup, S., Agerup, L. & Sørensen, N. (2016). *Børn der flygter alene: Politisk og samfundsmæssig kontekst og forskningsmæssige perspektiver*. UCSJ Forlag.

Afreporteringen af første fase i forskningsprojektet, Børn der flygter alene, nemlig de dokumentstudier, som er gået forud og danner baggrund for de empiriske studier.

Dokumentstudierne bidrager til at sætte den empiriske undersøgelse af uledsagede mindreårige flygtnings hverdagslivsperspektiver ind i en politisk, samfundsmæssig og forskningsmæssig kontekst. Der er særligt fokus på barndomssociologi samt kritisk kulturteori.

Thingstrup, S., Kampmann, J. & L. Vilholm, F. (2017). Rapport: *Asylpædagogik i Røde Kors*. Dansk Røde Kors.

Rapporten formulerer principper og retningslinjer for asylpædagogik, dvs. for en pædagogik for asyløgende børn. Rapporten bygger på studier af pædagogisk praksis og orienteringer blandt medarbejdere i Røde Kors' Pædagogiske Enhed og peger på styrker i den eksisterende praksis samt på udviklingsperspektiver og anbefalinger til en fælles asylpædagogik.

Thisted, J. (2018). *Forskningsmetode i praksis*. København: Munksgaard.

Bogen viser den tætte sammenhæng mellem videnskabsteori og forskningsmetodik, og 2. udgave er blevet skærpet i forhold til det videnskabsteoretiske og det praktisk videnskabelige arbejde. Den praktiske anvendelighed er også blevet styrket med flere anvisninger, eksempler og modeller, som demonstrerer, hvordan man kan udvikle og gennemføre egne forskningsprojekter. Bogen beskriver, hvilke metoder og fremgangsmåder der findes inden for videnskabens verden. Den gennemgår centrale begreber

inden for både den natur- og humanvidenskabelige tradition, og læseren får et detaljeret indblik i kvantitative og kvalitative principper. Der stilles også skarpt på forskningens mere basale sider og de redskaber, man har brug for, når man skal begrunde sine metodiske valg i teoretiske og empiriske projekter.

Anbefalet metodelitteratur (2015-2018)

Agerup, L. (2017). *Pædagogens undersøgelsesmetoder*. København: Hans Reitzel.

Bogen præsenterer konkrete undersøgelsesmetoder, som pædagoger kan benytte i sine undersøgelser af pædagogisk praksis. Det er metoder til indsamling af data, empiri eller informationer om – i dette tilfælde – pædagogisk arbejde. Metoderne dækker over: observation, interview, spørgeskemaundersøgelse, indsamling af allerede eksisterende data og præsentation af data. At pædagogen skal interessere sig for undersøgelsesmetoder, hænger bl.a. sammen med moderniseringen af den offentlige sektor, som stiller krav til pædagogprofessionen om evidens, dokumentation, evaluering og kvalitetssikring. Pædagogen skal kunne håndtere disse krav ud fra en faglig viden om, hvordan man kan indsamle viden om pædagogisk praksis.

Andersen, P.Ø., Næsby, T. et al. (2015). *Evidens i pædagogens praksis - en introduktion*. Frederikshavn: Dafolo.

Denne lærebog til pædagogstudiet præsenterer evidensbegrebet og dets betydning og plads i det pædagogiske arbejde: Hvad ved man om det, hvilken betydning har det, og hvordan kan man forholde sig til det og arbejde med det i pædagoguddannelsen og i pædagogisk arbejde? For de fleste politikere, forskere og praktikere er det vigtigt, at den pædagogisk praksis er forankret i den bedst tilgængelige viden - og derved er evidensinformeret. Når det pædagogiske arbejde er evidensinformeret vil pædagogerne være i stand til at foretage pædagogiske og didaktiske

refleksioner og handlinger på baggrund af professionel erfaring, dømmekraft og af den nyeste viden." Bogen pædagogens består af tre dele: debatten om evidens, metoder i evidensforskning og arbejdet med evidens i uddannelse og pædagogisk praksis.

Engsig, T.T. (Red). (2017). *Empiriske undersøgelser og metodiske greb. Grundbog til de pædagogiske professionsuddannelser*. København: Hans Reitzel.

Empiriske undersøgelser og metodiske greb er en antologi om at indsamle viden om børn og undervisning. Bogens første del handler om grundlæggende videnskabelige metoder som observation, interview, diskursanalyse, aktionsforskning, spørgeskemaundersøgelse, mixed methods- forskning og video som teknik til empirisk metode. Anden del rummer perspektiver på det at skabe viden ved at undersøge pædagogisk praksis ved hjælp af disse metoder. Her diskuteres blandt andet hvad sand, brugbar viden er, hvad evidens er, hvordan man involverer børn og unges stemmer i dataindsamlingen, og hvilke etiske overvejelser man bør gøre sig i forbindelse med pædagogisk forskning.

Gulløv, E., Nielsen, B. og Winther, I.W. (2017). *Pædagogisk Antropologi. Tilgange og begreber*. København: Hans Reitzel.

Bogen giver en indføring i den store variation af tilgange, perspektiver og genstandsfelter, som karakteriserer pædagogisk antropologi som forsknings- og fagområde i dag. Bogens forfattere trækker på en lang række teoretiske inspirationer og traditioner, og de vægter forskellige tematikker og begreber i deres analyser. Antropologi beskæftiger sig med de sociale og kulturelle sammenhænge, der former og formes af specifikke menneskers liv forskellige steder i verden. Det samme gør den pædagogiske antropologi, men her er interessen især rettet mod pædagogiske forhold i bred forstand.

Hansen, N. K. & Christensen, G. (2015). *Introduktion til socialkonstruktionisme: Videnskabsteori og praksis*. Frederikshavn: Dafolo.

Bogen er en introduktion til den socialkonstruktionistiske tilgang. Dette omfatter blandt andet den måde, hvorpå tilgangen anskuer forholdet mellem individ og omverden, og måden hvorpå man forholder sig til sandhed og videnskabelighed. Tilgangens videnskabsteori udgør således selve grundlaget for at forstå, hvordan man kan anlægge en empirisk undersøgelse med afsæt i den pågældende tilgang. Derudover rummer bogen en række eksempler på forskningsarbejde, hvor det socialkonstruktionistiske teorikompleks er anvendt. Disse spænder over køn, etnicitet, positiv

psykologi og anerkendende pædagogik, mobning til hvordan man kan forstå den fysiske verden fra et socialkonstruktionistisk perspektiv.

Mottelson, M. & Muscinsky, L. (2017). *Undersøgelser. Videnskabsteori og metode i pædagogiske studier*. Hans Reitzel.

Bogen handler om at undersøge pædagogiske forhold. Den præsenterer en række af de tankegange og overvejelser, der ligger bag pædagogisk forskning, forskellige måder, den kan udføres på, og metoder, den kan benytte sig af. Og den diskuterer, hvordan viden skabes, og hvordan man som deltager i pædagogisk praksis vil kunne anlægge et forskningsmæssigt blik på praksis – dvs. hvordan man med inspiration fra forskning og brug af videnskabelige tankegange og metoder kan systematisere sine undersøgelser og iagttagelser, så de får noget af den kvalitet og gennemslagskraft, vi kender fra forskningen. Bogen indeholder korte gennemgange af videnskabsteoretiske positioner, hvilket udgør ca. halvdelen af bogen. Anden halvdel omhandler undersøgelsesdesign og præsenterer faserne i en undersøgelse, hvor hver fase behandles i et særskilt kapitel.

Thisted, J. (2018). *Forskningsmetode i praksis*. København: Munksgaard.

Bogen viser den tætte sammenhæng mellem videnskabsteori og forskningsmetodik, og 2. udgave er blevet skærpet i forhold til det videnskabsteoretiske og det praktisk videnskabelige arbejde. Den praktiske anvendelighed er også blevet styrket med flere anvisninger, eksempler og modeller, som demonstrerer, hvordan man kan udvikle og gennemføre egne forskningsprojekter. Bogen beskriver, hvilke metoder og fremgangsmåder der findes inden for videnskabens verden. Den gennemgår centrale begreber

inden for både den natur- og humanvidenskabelige tradition, og læseren får et detaljeret indblik i kvantitative og kvalitative principper. Der stilles også skarpt på forskningens mere basale sider og de redskaber, man har brug for, når man skal begrunde sine metodiske valg i teoretiske og empiriske projekter.